

ÇALIŞMA HAYATININ YENİ KAVRAMLARI: GİG EKONOMİSİ VE DİJİTAL GÖÇEBE

(New Concepts of Working Life: Gig Economy and Digital Nomad)

Nida GÜNSAN¹

Derleme Makale/Review Article

Geliş Tarihi/Submission Date: 06.05.2024

Kabul Tarihi/Acceptance Date: 26.09.2024

Doi: 10.53507/akademikdusunce.1479616.

ÖZ

Küreselleşme, teknolojik gelişmeler ile çalışma hayatının dinamikleri değişmeye başlamıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile her geçen gün daha fazla dijitalleşen dünyada işgücü organizasyonlarının yapısı daha esnek hale gelmektedir. Dijitalleşmeye bağlı olarak dijital iş modelleri ortaya çıkmaktadır. Dijital iş modelleri ile tipik istihdam modelleri yerine atipik istihdam modelleri çalışma hayatında yaygınlaşmaya başlamıştır. Atipik istihdam modelleri çalışanlara kısa süreli ve belli bir mekâna bağlı kalmadan çalışma imkânı tanımaktadır. Dijital iş modellerinden olan Gig ekonomisi ve dijital göçebe kavramları da bunlardan biridir. Özellikle COVID-19 döneminde yükselişe geçen bu çalışma modelleri dünyada yaşanan ekonomik krizlerle beraber maliyetleri düşürmek amacıyla daha fazla tercih edilmektedir. Gig ekonomisi ve dijital göçebelik için sadece belli bir mekânda yapılması gerektiği ön yargısını kırarak bazı insanlar için nerede ve nasıl yapılacağı hususunda değişim yaratmaktadır. Bu sebeple Gig ekonomisi ve dijital göçebe gibi çalışma modellerinin incelenmesi ve konu ile ilgili çalışmaların literatüre kazandırılması önemlidir. Bu çalışmada ulusal ve uluslararası literatürden yararlanılarak Post-Modern çağda çalışma hayatındaki değişimin bir simgesi olan Gig ekonomisi ve dijital göçebe kavramları teorik bir çerçevede incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Esnek Çalışma, Gig Ekonomisi, Dijital Göçebe

ABSTRACT

The dynamics of working life have started to change with globalization and technological developments. With the developments in information and communication technologies, the structure of labor organizations is becoming more flexible in a world that is becoming more digitalized every day. Digital business models are emerging due to digitalization. With digital business models, atypical employment models have become widespread in working life instead of typical employment models. Atypical employment models allow employees to work for short periods without being tied to a specific location. The gig economy and digital nomad concepts are among the digital business models. These working models, which have been on the rise, especially during the COVID-19 period, are preferred to reduce costs with the economic crises experienced in the world. The gig economy and digital nomadism break the prejudice that work should only be done in a certain place and create a change in where and how it is done for some people. For this reason, it is important to examine work models such as Gig economy and digital nomadism and to bring studies on the subject to the literature. In this study, the concepts of gig economy and digital nomadism, which are symbols of the change in working life in the post-modern age, are examined in a theoretical framework by making use of national and international literature.

Keywords: Flexible Work, Gig Economy, Digital Nomad

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı, nidagnsn93@gmail.com, Orcid: 0000-0001-7014-3099.

Giriş

Teknolojik gelişmeler ekonomik ve toplumsal alanda pek çok değişiklik yaratmaya devam ederken işgücü organizasyonlarının da yapısını değiştirmeye işlerin daha da dijitalleşmesine zemin hazırlamaktadır. Çalışma hayatında meydana gelen teknolojik ilerlemeler, geleneksel çalışma modellerinin terk edilip, atipik istihdam modellerinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Teknolojinin ivme kazarak arttığı günümüzde çalışma hayatının daha esnek hale gelmesi istihdam şekillerinde farklılıklar yaratırken ve imkanlar tanırken pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Gig ekonomisi ve dijital göçebe kavramlarının yükselişinde de etkili olan faktör dijitalleşmedir. Dijital çalışma literatürde insanlık için “büyük bir meydan okuma” olarak tanımlanmaktadır. “İşin geleceği” olarak dijital çalışma insan hayatını iyileştirmek için fırsattır (Wang vd., 2018: 2). Teknoloji ile artık fiziksel emeğe dayanmayan hizmet üretimine dayalı işleri ofis ortamına gelmeden daha esnek gün ve saatlerde yapma imkânı sağladı. Pandemi ile Gig ekonomisinin yaygınlaşmasında itici güç oldu. Esnek çalışmayan çalışanlar bile tercihen değil, zorunluluk olarak Gig çalışanı oldu. Bu uygulama özellikle hizmet sektöründe etkili oldu. Hizmet sektöründeki bir Gig çalışanı işini günün belirli bir saat aralığında tamamlayıp geri kalan boş zamanı ise değerlendirebilmeleri için avantaj sağladı. Ofis ortamında çalışan bireylerin ofise gidiş gelişte harcadıkları zamandan tasarruf etmek ve iş-yaşam dengelerini sağlamak için kazanç olmaktadır (Eğilmez, 2022). Dijital göçebede, teknolojinin gelişmesi ile ortaya çıkan başka bir dijital iş modelidir. Dijital göçebeler uzaktan çalışırken aynı zamanda seyahat etmektedir. Hem dünyayı gezerken hem de çok uzak bir yerde işlerini devam ettirirler. Gezmeyi seven çalışanlar dijital göçebelik bir avantaj olmaktadır. Gezmeyi, farklı kültürleri yakından tanımayı seven bireyler için dijital göçebelik teknolojinin sağladığı önemli bir avantajdır.

Çalışma ekonomisi; küreselleşme, teknolojik gelişmeler, arz ve talepte meydana gelen değişiklikleri, küresel ekonomik konjonktürdeki dalgalanmalar gibi pek çok faktöre bağlı olarak değişim ve dönüşüm geçiren süreç içindedir. Gig ekonomisi ise, bu faktörlerin sonucunda ortaya çıkan tipik istihdam modellerinin yerini atipik istihdam modellerine bırakmasını hızlandıran etmen olmuştur (Chappa vd., 2017). Son yıllarda, işgücü tercihlerini, politika tasarımı, teknolojinin rolünü ve sosyoekonomik etkileri ele alan yararlı bilgiler sağlayan Gig ekonomisine ve dijital göçebe kavramına araştırmacıların ilgisi artmaya başlamıştır (Hu ve Fu, 2021: 2). Bu sebeple bu yazıda da özellikle COVID-19 sonrası daha fazla uygulanmaya başlayan Gig ekonomisi ve dijital göçebe kavramlarının teorik çerçevesi kaleme alınmıştır. Bu doğrultuda çalışmada birinci bölümde Gig ekonomisi kavramı ele

alınmış, Gig ekonomisinin avantajları-dezavantajları, Gig çalışanlarının karakteristik özellikleri incelenmiştir. İkinci bölümde ise, dijital göçebe kavramı açıklanmıştır. Sonuç bölümünde ise teknoloji ile beraber yükselişe geçen çalışma hayatının yeni iki kavramı üzerine değerlendirme yapılmıştır.

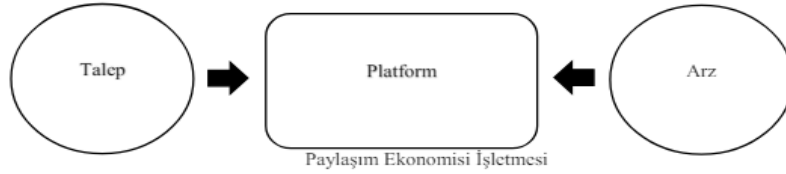
1. Gig Ekonomisi

Gig kelimesi İngilizce kısa veya belirsiz süreli bir iş olarak tanımlanmaktadır (The Free Dictionary, 2024). Gig ekonomisine yerine literatürde iş paylaşımı, platform ekonomisi gibi kavramlarda kullanılmaktadır. Bu çalışmada anlam bütünlüğünü sağlamak için Gig ekonomisi kavramı kullanılmıştır. Gig ekonomisi kavramı ilk defa Rachel Botsman ve Roo Rogers (2010) tarafından yazılan *What's Mine Yours* kitabında ele alınmıştır. Çalışmada Gig ekonomisi “mal ve hizmetlerin kiralanması ya da paralı veya parasız takas edilmesini sağlayan ekonomik sistem olarak tanımlanmıştır. Gig ekonomisi ile ilgili önemli tanımlamalardan biri de Avrupa Komisyonu tarafından Çalışmanın Geleceği hakkında raporda yer verilmiştir. Buna göre, Gig ekonomisi “dijital teknolojiler sayesinde, genellikle sınırlar ötesinde yapılan projeler için ekipleri toplayan ve bunu dijital platformlar aracılığı ile alıcıları ve satıcıları kusursuz bir şekilde ortak bir platformda bir araya getiren” ekonomidir (Rachel Botsman ve Roger, 2010; Erdoğan ve Çiğdem, 2018; akt: Başol, 2021:103). Gig ekonomisine dair tanımlamada, sınırlarında tam bir fikir birliği olmamasına rağmen dijital olarak etkinleştirilmiş bu sisteme uluslararası kamuoyu ve politikada ilgili artmaktadır (Kaine and Josserand, 2019:480). Gig ekonomisi genel olarak işverenler, çalışanlar ve müşteriler arasındaki kısa vadeli angajmanlarla karakterize edilir. Yirminci yüzyılın ortalarından önce ekonominin büyük bir kısmına özgü olan ve son otuz yılda yeniden ortaya çıkan çevrimdışı atipik, gündelik, serbest iş düzenlemelerinin dijital bir versiyonudur (Kalleberg ve Dunn, 2016: 11). 2008 finansal krizinin ardından işsizlik artış göstermiş ve birçok meslek sahibi ve nitelikli çalışanlar kısa süreli işler yapmaya başlamıştır. Bu durum sanatçıların konserler verdiği müzik endüstrisinden alınan bir metaforla 'Gig ekonomisi' olarak nitelendirildi. Gig işinin yaygınlaşması, başlangıçta bu tür fırsatları aramak için çevrimiçi dijital platformları kullanmaya başlayan yetenekli bilişim teknolojileri uzmanları tarafından yönlendirildi.

Gig work, iş arayan öğrenciler, emekliler, düşük ve nitelikli çalışanlar için bir geçim kaynağı olmuştur (Banik ve Padalkar, 2021:20). Bu atipik çalışma şeklinde tasarım web ve yazılım geliştirme, bilişim teknolojileri ve yazarlık olmak üzere zamanla genişleyen geniş bir endüstriye yayılmıştır. Dahası çocuk bakımı, ulaşım, turizm, hukuk gezdirme veya hukuk hizmetleri gibi işlerde sanal platformlar ile yapılmaktadır (Florisson ve Mandl, 2018: 1). Gig

ekonomisinde mal veya hizmet paylaşımı arz ve talebi birleştiren çevrimiçi platformlar ile yapılır. Platform arz ve talep arasında aracı görev görür. Şekil 1’de Gig ekonomisinde arz ve talebin platform aracılığı karşılaşması gösterilmiştir (European Parliament, 2017: 2).

Şekil 1. Gig ekonomisinde Arz ve Talebin Platform Aracılığı Karşılaşması

Kaynak: Ayazlar, 2018:1190.

Gig ekonomisi kapsamında yapılan işler geleneksel işlerden farklılık göstermektedir. Teknoloji platformu şirket tarafından oluşturulan marka hazır olduğundan platforma giriş maliyetleri azalır. Bu platformda işçiler yetenekleri, nitelikleri ve mesleki deneyimler bakımından farklılık gösterirler. Bu çevrimiçi platformda geçici olarak çalışan işçiler, şirket kurmak ve yatırım yapmak gibi yükümlülükleri olmadığından işletme maliyetleri düşük olmaktadır. Ayrıca bu platformda işçiler geçici olduklarından çalışma takvimlerini (saat, gün,) konusunda esnekler (Donovan vd., 2016: 2). Geleneksel işlerde çalışanlar da olduğu gibi Gig çalışanları arasındaki yetenek ve nitelik bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Örneğin, yüksek nitelikli Gig çalışanları (mimarlar, yazılım mühendisleri, vb.) Up work gibi platformlarda yer alırken, düşük nitelikli Gig çalışanlar (sürücüler, teslimatçılar, vb.) Task Rabbit, Uber, Amazon gibi platformlarda çalışmaktadırlar (Spurk ve Straub, 2020).

Gig ekonomisi pek çok çalışanın istihdam olanaklarının artmasına imkân tanınmasına karşı pek çok akademisyen, sendikacı, eski çalışanlar platform şirketleri çalışanların kayıt dışı olarak gösterilmesinden emeklilik ve daha birçok haklarından mahrum kalabilecekleri şeklinde endişe duymaya başladı (Healy vd., 2017: 234). Tablo 1’de Gig ekonomisinin avantajları ve dezavantajları verilmiştir.

Tablo 1. Gig Ekonomisinin Avantajları ve Dezavantajları

Avantajları	Dezavantajları
Gig ekonomisindeki çalışanlar ve firmalar için sağladığı esneklik	Gig ekonomisinin büyüklüğünün ölçmek zordur.
Ekonomik kriz zamanlarında bazı işçiler ve firmalar için alternatif bir güvenlik ağı görevi görüyor.	Geleneksel olmayan işler, gelirdeki dalgalanmalar açısından işçilere risk yükler ve gelecekteki "işlerin" gerçekleşmeyeceği endişesini taşır, dolayısıyla risk etkili bir şekilde işverenlerden işçilere aktarılır.

Birçok insanın emekliliğini kolaylaştıracaktır. Yani gelenek çalışma ile ofis ortamında çocuk, hastalık gibi nedenlerden dolayı çalışmayan bireylerin emeklilikleri kolaylaşacaktır.	Vergilendirme ve işçi koruma politikaları, geleneksel çalışmaya kıyasla ölçülmesi zordur.
--	---

Kaynak: Oyer, 2020: 1.

Gig ekonomisi şirketleri, platformlara aracılığı ile teslimat, temizlik, yönetici ve veri işleme işleri gibi hizmetlerin sağlanması için işgücü arz ve talebinin fiili araçları olarak görevleri yerine getirmektedir. İşler, genellikle algoritmik yönetim yöntemler ile dijital olarak tahsis yapılmaktadır. Platformlar aracılığıyla çalışan işçilerin sayısı hızla artıyor (Tassinari ve Macarrone, 2020: 36).

Tablo 2. Gig Çalışanlarının Karakteristik Özellikleri

Boyut	Karakteristikleri	Yönler (açıklayıcı alıntı)
Gig çalışması	Çalışma özellikleri	Serbest meslek, önceden tanımlanmış küçük görevler şeklinde çalışma, işin dijital organizasyonu
	Zorluklar	Yüksek kişisel sorumluluk, kariyer yollarının eksikliği, finansal istikrarsızlık, güvencesizlik, algılanan adalet, yüksek maliyet ve zaman harcaması, işin geçiciliği, sosyal izolasyon, duygusal gerilimler, iletişim sorunları
	Cevaplar	Tutma ortamı, esneklik, proaktiflik, kendi kendine örgütlenme, beceri ve uzmanlığın yeni uygulaması

Kaynak: Gussek ve Wiesche, 2022.

Tablo 2’de Gig çalışanlarının karakteristik özellikleri verilmiştir. Gig ekonomisinin çalışma şeklini kısa süreli işler oluşturmaktadır. Geçici ve kısa süreli yapılan işler, esnek çalışma ile dijital platformlarda gerçekleştirilmektedir. Gig ekonomisinde platform tabanlı işlerde çalışmak çalışanlar için bir avantaj olarak değerlendirilmektedir. Şirketler tam zamanlı işçi çalıştırmadıkları için aylık ücret, prim, vergi, elektrik, internet gibi sabit giderlerden sorumlu değildirler. Çalışanlarda bazı işlerin yüz yüze tamamlanması bazı işlerin ise direkt internet üzerinden tamamlanması kolaylığı çalışanlar için esneklik sağlamaktadır. Bu esneklik serbest çalışan talep eden müşterilerin de belirli sabit masraflardan kurtulmalarını sağlamaktadır. Bunlar iki tarafından sağlamış olduğu avantajlardır. Elbette Gig ekonomisinin uygulanmasında pek çok avantajı olabildiği gibi dezavantajı da olabilmektedir. Gig ekonomisinde çalışanlar özlük ve hukuki haklarının birçoğundan feragat etmek zorundadırlar. Çünkü Gig çalışanları özerk ve esnek bir çalışma hayatı içerisinde hukuki olarak “işçi” kategorisi içerisinde yer almamaktadırlar. Dolayısıyla istihdam korumalarından mahrum kalmaları büyük bir dezavantajı olarak kabul edilmektedir (Ertürk, 2022:98-115). Tipik bir istihdam uygulamasında işveren ve işçi arasında bir sözleşme kurulur. Bu doğrultuda işçi büyük ölçüde işverene bağlı olarak çalışır. Örneğin; çalışma saatleri, görev dağılımları gibi sorumlulukları üstlenmez. İşveren işçiye özlük ve hukuki haklarını vermek zorundadır. Fakat

atipik istihdam şekli olan Gig ekonomisinde Asgari ücret, fazla mesai ücreti, işsizlik tazminatı, Aile ve Sağlık İzni, İşveren Maaş Bordrosu Vergileri gibi çalışma standartları ve hukuki hakları bulunmamaktadır (Donovan, vd., 2016:11).

Gig ekonomisinde sadece çalışanların sayısı artmakla kalmıyor, Gig ekonomisi kapsamında ele alınan iş şekilleri çeşitleniyor. Bu sebeple Gig ekonomisinde yer alan platformların büyümek için çalışma biçimlerini devamlı güncellemektedirler. Dolayısıyla işgücü piyasasının önemli bir kısmını oluşturmaya başlayan Gig ekonomisinin daha da büyümesi beklenmektedir (Groen vd., 2018: 3).

2. Dijital Göçebe

Makimoto ve Manners (1997), çalışmasında ilk defa “Dijital Göçebe” kavramını ele almışlardır. Yeni teknolojilerin, yeni tür iş düzenlemelerinin ve girişimcilik uygulamalarının hayatlarımızı kökten değiştireceği, iş, boş zaman, ev ve seyahat arasındaki ayrımları bulanıklaştıracağı küreselleşmiş bir dünya tasarlamışlardı. Şirketlerin (sanal) küresel pazarda rekabet edebilmek için uyum sağlamaya devam edeceklerini ve sonuç olarak insanların bir yerleşimci ya da göçebe hayatı yaşamak arasında seçim yapmak zorunda kalacaklarını savundular (Hermann ve Paris, 2020: 331). Dijital göçebelik, mobil çalışanların sürekli olarak iş yükümlülüklerini yerine getirirken farklı yerler arasında süresiz seyahat etmeleri olarak tanımlanmaktadır. Dijital göçebelik üzerine ortaya çıkan literatür parçalıdır ve öncelikle dijital göçebelerin yaşam tarzlarına odaklanmaktadır (Wang vd., 2018:1). Geleneksel iş modellerini ve yerleşik hayatı reddederek zamandan ve mekândan bağımsız hareket eden dijital göçebeler, yeni yerler, kültürler ve insanlar tanıma amacıyla sık seyahat eden ve tüm işlerini dijital olarak yürüten bireylerdir (İli ve Büyükbaykal, 2023: 70). Dijital göçebeler, dizüstü bilgisayarlar ile çalışmaya devam ederken bir yanda da buldukları yerde turist gibi seyahat etmektedirler (Eckhardt and Atanasova, 2024). Dijital göçebeler, iş, eğlence ve seyahat arasındaki sınırların bulanıklaştığı, konumdan bağımsız ve genellikle seyahate dayalı bir yaşam tarzı sürdürürken yalnızca çevrimiçi ortamda çalışan genç profesyoneller olarak tasvir edilmektedir. Dijital göçebeler, yaşamın her iki alanının da eşit derecede keyifli kabul edildiği kapsamlı bir özgürlükle karakterize edilen bütüncül bir yaşam tarzı yaratmayı amaçlamakta ve bunu profesyonel, mekânsal ve kişisel özgürlük yoluyla gerçekleştirmektedir. İdeal olarak, dijital göçebeler işlerini dayatılan bir zorunluluk olarak değil, tıpkı boş zaman aktiviteleri gibi içsel olarak motive edici ve tatmin edici olarak görürler (Reichenberger, 2018: 1). Dijital göçebelik, yaşam tarzı hareketliliklerine ilişkin yenilikler arasında yer almaktadır. Dijital göçebelik,

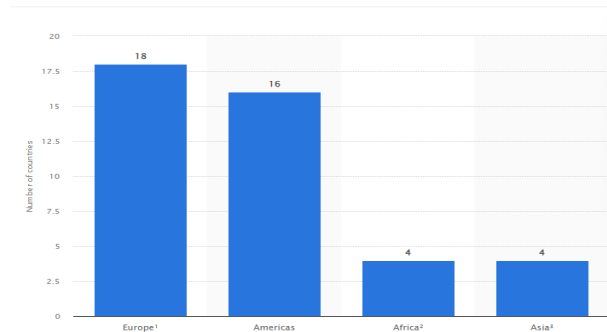
günlük hayata ve çeşitli çalışma alanlarına mobil teknolojilerin entegre edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Geleneksel yerleşik yaşam tarzıyla, ev yaşamıyla ve iş ortamıyla tamamen zıt ve ulus ötesi bir yaklaşımdır. Dijital göçebeler gittikleri her bölge veya ülkede yaşam biçimleri ve kültürleri ile toplumlar üzerinde etkileri olacaktır (Düzgün ve Akın, 2022: 600).

Dijital göçebeler genellikle web tasarımı, programlama veya çevrimiçi pazarlama gibi teknoloji alanlarında çalışan uzaktan çalışanlardır. Uzaktan çalışma esnekliklerini evden çalışmak, ulaşım masraflarını azaltmak, ofis temelli dikkat dağıtıcı unsurlardan kaçınmak ve çocuk bakımına uygun bir programlama sağlamak için kullanan geçmiş on yıllardaki uzaktan çalışanların aksine, uzaktan çalışmanın avantajlarından yararlanarak dünyayı gezerler (Thompson, 2019:27). Dijital göçebe figürü, kişinin nereye giderse gitsin, bir dizüstü bilgisayar yardımıyla her yerde çalışabilmektedir (Müller, 2016:345).

Dijital göçebe kavramı, uzaktan çalışanlar ve gurbetçiler kavramı ile karıştırılmaktadır. Daha geniş bir tanımlayamaya sahip olan uzaktan çalışmanın aksine dijital göçebe kavramı seyahat faktörünü içerir. Başka bir ifade ile bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığı ile yapılan uzaktan çalışma farklı bir mekânda yapılırsa da çalışanlar belli bir ülkede ya da bölgede sabittirler ve gemezler. Fakat dijital göçebeler bilgi ve iletişim teknolojileri yardımıyla yanlarına aldıkları laptoplar ile hem gezerler hem kısa süreleri olan iş sorumluluklarını yerine getirirler. Gurbetçiler, kalıcı olarak bir ülkede ikamet ederler ve buldukları ülkede kayıtlı bir şirkette çalışırlar. Fakat dijital göçebeler herhangi bir bölgede ikamet etmemekle beraber buldukları ülkede kayıtlı bir şirkette çalışmazlar (Pumple, 2024).

Kendini dijital göçebe olarak tanımlayan bir kişi şöyle demektedir: "[...] tüm bu dijital göçebeler hareketi giderek daha fazla ilgimi çekiyor ve bu fikre giderek daha fazla kapıldığımı hissediyordum. Almanya'da ya da Avustralya'da kalmak zorunda değilsiniz, birkaç ayda bir başka bir yerde de kalabilirsiniz [...]. Ve evet, o zamandan beri kendimi bir dijital göçebe olarak tanımlıyorum ve sonra buraya, Bali'ye geldim (Müller, 2016:346).

Şekil 2. Bölgelere Göre Dijital Göçebelere Vize Veren veya Vermeyi Planlayan Ülke Sayısı, 2024

Kaynak: Statista, 2024.

Şekil 2’de bölgelere göre dijital göçebelere vize veren veya vermeyi planlayan ülke sayısı verilmiştir. Buna göre en fazla dijital göçebe vizesi vermeyi planlayan bölge Avrupa bölgesidir. Genel dijital göçebe istatistikleri (Lindner, 2023; Woodcock ve Graham, 2020; Manyika vd., 2015):

- Pandemiden bu yana dijital göçebelerin sayısı üç kattan fazla arttı.
- 2022 yılında dijital göçebelerin %50'sinden fazlası ABD’den gelmekteydi. ABD’den sonra sırayla İngiltere, Rusya, Kanada, Almanya, Fransa, Avustralya, Brezilya, Hollanda, İspanya gelmektedir.
- 16,9 milyon Amerikalı çalışan kendilerini dijital göçebe olarak kabul etmektedirler.
- Dijital göçebelerin %57’si 2 yıl veya daha kısa süredir, %27’si 3 ila 10 yıldır ve %6’sı 10 yıldan uzun süredir uzaktan çalışmaktadır.
- Dijital göçebelerin ortalama maaşı yıllık 30.000 ABD dolarıdır.
- Dijital göçebeler haftada yaklaşık 40 saat çalışmaktadırlar.
- Dijital göçebeler çoğunlukla oteller, kafeler, Airbnb, kütüphaneden gibi yerlerde çalışmaktadır.
- Dünya genelindeki tüm dijital göçebelerin neredeyse yarısı 30’lu yaşlarındadır.
- Genç kuşaklar, Z Kuşağı (%17) ve Y Kuşağı (%47), yaşam evreleri nedeniyle genellikle daha fazla konum esnekliğine sahip oldukları için dijital göçebelerin çoğunu oluşturmaktadır. X kuşağının payı 2022’de %23 ile sabit kalmıştır.
- Birleşik Krallık’ta çalışanların yüzde 11’i dijital iş platformlarında çalışarak gelir elde ederken 2016 yılında Amerikalıların yüzde 8’i bir 'gig' platformunda çalışmış ve bu oran 18-29 yaş aralığında yüzde 16’ya yükselmiştir.
- 2025 yılına kadar dijital platformlarda çalışan kişi sayısının 540 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Dijital platformlar aracılığıyla çalışanlar kişi sürede iş bulabilecek ve böylelikle işsiz sayısı azalacaktır.
- Dijital platformların, iş piyasalarına yeni bir ivme kazandıracığı ve bu platformların 2025 yılına kadar küresel GSYH’ye 2,7 trilyon dolar veya yüzde 2,0 oranında katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Upwork, Guru, freelancers.com vb. dijital platformlarının popüler hale gelmesiyle gig ekonomisine olan arz-talep dünyada artmıştır. Gig ekonomisine olan talep çoğunlukla ABD, İngiltere, Kanada, Avustralya gibi gelişmiş ülkelerde daha fazladır (Roy ve Shrivastava, 2020). Bu ülkelerin yanı sıra Bali (Endonezya), Chiang Mai (Tayland), Lizbon (Portekiz), Tiflis (Gürcistan) ve Medellin (Kolombiya) gibi yerlerde büyük dijital göçebe toplulukları

bulunmaktadır. Dijital göçebelerin sayısı arttıkça, diğer ülkelerde ekonomilerine katkı sağlamak amacıyla vize şartlarını daha makul tutup dijital göçebelerin faydalanabileceği imkanları artıracaktır (Andy Sto, 2024).

SafetyWing tarafından yapılan araştırmada, dijital göçebelerin (%74,5) bu çalışma modelini benimsemelerinde COVID-19'un önemli bir etkisi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca artan hayat pahalılığı karşısında çalışanlar tasarruf edebilmek içinde bu çalışma modellerini tercih etmektedir. Flexjobs 'un araştırmasına göre, çalışanlar esnek çalıştıkları zaman benzin, araç bakımı, park yeri, öğle yemeği gibi ulaşım masraflarından tasarruf etmektedir. Elbette ki uzaktan çalışıldığında da çalışanlar birtakım maliyetlere katlanmak zorundadır. Örneğin; evden çalışan birinin elektrik faturası, evdeki yeme içme masrafları gibi bazı ek maliyetleri olsa da, bu giderler ofise gidip gelme maliyetlerinden yine de düşük olmaktadır (Tsipursky, 2023).

Tarih boyunca bir tehdit olarak görülen göçebeler, COVID-19'dan sonra artık tehdit olarak görülmemeye başlamıştır. Dünyada birçok ülke uzaktan çalışma vizeleri ile dijital çalışma modellerini aktif hale getirmek istiyor. Geleceğe yönelik gerçekçi bir perspektiften bakıldığında dijital göçebe kavramını önümüzdeki günlerde daha fazla duyacağımız anlaşılıyor (Busuttil, 2021).

Sonuç

Küreselleşme ve teknolojik ilerlemeler ile ülkeler arasında rekabet hızla artarken, dünyada çalışma hayatının dönüşümü ile işlerin dijitalleştiği ve yeni çalışma şekillerinin de ortaya çıktığı küresel düzene adapte olabilmekte ülkelerin rekabet gücünü ortaya koymaktadır. Günümüzde artık insanların talep ettikleri mal ve hizmetler farklılaşırken talep ettikleri yaşam tarzlarında farklılaşmaktadır. İleri teknoloji sayesinde küçülen ve çalışanların yanlarında taşıyabildikleri teknolojik araçlar sayesinde işlerin farklı bir platformda yapılabilmesi mümkün hale gelmektedir. Pandemi insan sağlığının tehdit etmesi ve dünya ekonomisinde yarattığı tahribatın yanı sıra birçok şeyin yapılabilirliğini göstermiştir. Pandemi ülkelerin, şirketlerin hatta insanların teknolojiye ne kadar yatkın olduklarını test eden bir süreç olmuştur. Küreselleşme ve teknolojik gelişmelerle birlikte her geçen gün daha esnek hale gelen çalışma hayatında Gig ekonomisi ve dijital göçebelik özellikle Covid-19'dan sonra dünyada daha fazla konuşulmaya başlanmıştır. Pandemi ve ekonomik belirsizliklerin sürdüğü günümüz dünyasında çalışanlar için Gig ekonomisi ve dijital göçebelik yeni bir istihdam alanları olmuştur.

Bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile esnek çalışma yöntemlerinin giderek yaygınlaşması Gig çalışanların sayısını artırırken; öte yandan insanların yeni yerler keşfetme

arzusu, merakları artık geleneksel ofis ortamında çalışmak yerine sadece bir laptop ile dünyayı hem gezip hem de çalışma istekleri ise dijital göçebeliği mümkün kılmıştır. Aslında bakılırsa bu iki kavramın gelişmesinin temelinde de teknoloji bulunmaktadır. 1970’li yıllardan günümüze dünyanın hızlı gelişime etki eden en önemli faktör teknoloji olmuştur. Yaklaşık 50 yıllık bir geçmişi olan yeni çalışma modelleri günümüzde daha uygulanabilir ve çalışanlar tarafından kabul edilebilir hale geldi. İnsanlar artık teknolojinin getirdiği olanaklardan mümkün olduğunca sosyal hayattan çalışma hayatına kadar hayatlarının tüm noktalarında faydalanmak istemektedir. Teknolojinin her geçen gün daha fazla ete kemiğe büründüğü göz önünde bulundurulduğunda Gig ekonomisi ve dijital göçebe gibi esnek çalışma modellerinin çeşitleneceği aşıkardır. Elbette Gig ekonomisi ve dijital göçebe avantajları olabildiği gibi dezavantajları da olmaktadır. Gig ekonomisi ve dijital göçebelik ve diğer esnek çalışma modellerinin çalışanlar tarafından tercih edilmesinde temel faktör iş-yaşam dengesinin sağlanması, çalışanların çalışma saatlerini istedikleri şekilde ayarlayabilmeleridir. İşverenler tarafından bakıldığında ise maliyetleri düşürmesidir. Fakat Gig ekonomisi ve dijital göçebelik kapsamında kısa süreli işler yapıldığından çalışanların bir geçici işçi gibi çalışması herhangi bir hukuki ve sosyal haklarÖrneğin; esnek çalışmanın bir türü olarak uzaktan çalışma modeli de COVID-19’dan sonra tüm dünyada tercih edilmeye başladıktan sonra işçi ve işveren arasındaki sözleşmeyi düzenlemek adına 2021 yılında Türkiye’de Uzaktan Çalışma Yönetmeliği çıkarıldı. Bunun gibi düzenlemelerin Gig çalışanları ve dijital göçebeler içinde yapılması önemlidir. Yoksa çalışanlar sağlık sigortaları ve emeklilik hakları gibi sosyal haklardan faydalanamamaktadırlar.

Bu bağlamda gig ekonomisi, gig çalışanlarının çalışma koşullarının nasıl olduğu, gig çalışanlarının ekonomik etkileri, teknolojinin gig çalışanları üzerindeki etkileri literatürde daha fazla araştırılmalıdır. Özellikle gig çalışanların hangi bölgelerde yoğunlaştığı, o bölgeleri ön plana çıkaran etmenlerin neler olduğu ve hangi yaş aralığında en fazla tercih edildiğinin belirlenmesi bu çalışma modellerinin geleceği açısından belirleyici olacaktır. Sonuç olarak bu çalışmada Gig ekonomisi ve dijital göçebe kavramları teorik bir çerçevede ele alınmıştır. Günümüzde bu çalışma modellerine duyulan ilginin artmasıyla birlikte iki çalışma modelinin neye yöne evrileceğine yönelik nicel ve nitel araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Kaynakça

Andy Sto (2024). Unveiling the Future: Digital Nomads’ Role in Shaping Society. <https://andysto.com/challenging-the-status-quo-rethinking-digital-nomads-role-in-shaping-the-future/> Erişim Tarihi: 05.03.2024.

- Ayazlar, R. A. (2018). Paylaşım Ekonomisi ve Turizm Endüstrisine Yansımaları, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3), 1186-1202.
- Banik, N. & Padalkar, M. (2021). The Spread of Gig Economy: Trends and Effects. *Foresight and STI Governance*, 15(1), 28-38.
- Başol, O. (2021). Gig Çalışmanın Yükselişi ve Emek Piyasasına Yansımaları. Sevgi, H. (Ed), *21. Yüzyıl'da Endüstri İlişkileri Çalışma Yaşamının Dönüşümü, Aktörleri ve Geleceği* (ss. 99-118). İstanbul: NotaBene Yayınları.
- Busuttil, S. (2021). The Rise of The Digital Nomad, <https://pursuit.unimelb.edu.au/articles/the-rise-of-the-digital-nomad>, Erişim Tarihi: 31.08.2021.
- Chappa, C., Varghese, M. & Chandler, K. (2017). *Shaping The Gig Economy*. Proceedings of the Northeast Business & Economics Association, 70-73.
- Donovan, S. A. & Bradley, D. H. Shimabukuro, J.O. (2016). What Does the Gig Economy Mean For Workers?. *Congressional Research Service*, 1-16.
- Düzgün, E. ve Akın, A. (2022). Yeni Bir Turist Tipolojisi Önerisi: Dijital Göçebelik. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 596-612.
- Eckhardt, G. M. & Atanasova, A. (2024). The New Reality of Digital Nomads. <https://hbr.org/2024/02/the-new-reality-of-digital-nomads>, Erişim Tarihi: 05.02.2024.
- Eğilmez, M. (2021). Gig Ekonomisi, <https://www.mahfiyegilmez.com/2022/06/gig-ekonomisi.html>, Erişim Tarihi: 05.06.2022.
- European Parliament (2017). Tourism and The Sharing Economy. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595897/EPRS_BRI\(2017\)595897_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595897/EPRS_BRI(2017)595897_EN.pdf), Erişim Tarihi: 28.04.2024.
- Ertürk, M. (2022). Gig Ekonomisi ile İnsan Kaynakları Yönetimi İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 97-126.
- Florisson, R. & Mandl, I. (2018). Platform Work: Types and Implications For Work and Employment- Literature review, <https://www.eurofound.europa.eu/system/files/2019-12/wpof18004.pdf>
- Gusseck., Wiesche, M. (2022). *The Gig Economy: Workers, Work and Platform Perspective*. Germany: 17th International Conference on Wirtschaftsinformatik,
- Groen, W., P., Kilhoffer, Z., Lenaerts, K., Mandl, I. Employment and Working Conditions of Selected Types Of Platform Work, <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2018/employment-and-working-conditions-selected-types-platform-work>, Erişim Tarihi: 24.09.2018.
- Hannonen, O. (2020). In Search Of a Digital Nomad: Defning The Phenomenon. *Information Technology & Tourism*, 22, 335-353.
- Healy, J., Nicholson, D. & Pekarek, A. (2017). Should We Take The Gig Economy Seriously?. *Labour & Industry: A Journal Of The Social and Economic Relations of Work*, 27(3), 232-248.
- Hermann, I. & Paris, C.M. (2020). Digital Nomadism: The Nexus Of Remote Working and Travel Mobility. *Information Technology & Tourism*, 22, 329-334.
- Hu, K. & Fu, F. (2021). Evolutionary Dynamics of Gig Economy Labor Strategies under Technology, Policy and Market Influence. *Games*, (12), 49, 1-31.

- İli, B. ve Büyükbaykal, G. N. (2023). Yeni Medya Çağında Dijital Göçebelik: 21. Yüzyılın Gezginleri Üzerine Bir İnceleme. *Akdeniz İletişim*, 41, 70-93.
- Kaine, S. & Josserand, E. (2019). The Organisation and Experience Of Work In The Gig Economy, *Journal of Industrial Relations*, 61(4), 479-50.
- Kalleberg, A. L. & Dunn, M. (2016). Good Jobs, Bad Jobs in the Gig Economy, <https://michael-dunn.org/wp-content/uploads/2017/05/ALK-MD.-JQ-in-Gig-Economy.pdf>, Erişim Tarihi: 12.04.2024.
- Lindner, J. (2023). Must Know Digital Nomad Statistics, <https://gitnux.org/digital-nomad-statistics/>, Erişim Tarihi: 23.12.2023.
- Manyika, J., Lund, S., Robinson, K., Valentino, J. & Dobbs, R. (2015) Connecting Talent With Opportunity In The Digital Age. McKinsey & Company. <https://www.mckinsey.com/featured-insights/employment-and-growth/connecting-talent-with-opportunity-in-the-digital-age>, Erişim Tarihi: 01.06.2015.
- Müller, A. (2016). The Digital Nomad: Buzzword Or Research Category? *Transnational Social Review*, 6(3), 344-348.
- Oyer, P. (2020). The Gig Economy Non-Traditional Employment İs A Great Opportunity For Many, But İt Won't Replace Traditional Employment. Bonn: IZA.
- Pumple (2024). Digital Nomad Statistics for 2024, <https://pumble.com/learn/digital-nomad-visa/statistics/>, Erişim Tarihi: 30.04.2024.
- Spurk, D., Straub, C. (2020). Flexible Employment Relationships and Careers in Times of the COVID-19 Pandemic, *Journal of Vocational Behavior*.
- Statista (2024). Number Of Countries That Offer Or Plan To Offer Visas to Digital Nomads Worldwide As Of March 2024, <https://www.statista.com/statistics/1298969/top-countries-granting-visas-digital-nomads-worldwide/#statisticContainer>.
- Reichenberger, I. (2018) Digital Nomads- a Quest For Holistic Freedom in Work and Leisure, *Annals of Leisure Research*, 21(3), 364-380.
- Roy, G., & Shrivastava, A. K. (2020). Future Of Gig Economy: Opportunities and Challenges. *Imi Konnect*, 9(1), 14-27.
- Tassinari, A. & Macarrone, V. (2020). Riders on the Storm: Workplace Solidarity among Gig Economy Couriers in Italy and the UK, *Work, Employment and Society*, 34(1), 35-54.
- The Free Dictionary, <https://www.thefreedictionary.com/Gig>, Erişim Tarihi: 02.05.2024.
- Tsipursky, G. (2023). The Great Reevaluation: How Remote Work And Digital Nomads Are Reshaping The Future Of Work. <https://www.forbes.com/sites/glebtsipursky/2023/03/22/are-remote-workers-becoming-digital-nomads/>, Erişim Tarihi: 22.03.2023.
- Thompson, B. Y. (2019). The Digital Nomad Lifestyle: (Remote) Work/Leisure Balance, Privilege, and Constructed Community. *International Journal of the Sociology of Leisure*, 2, 27-42.
- Wang, B., Schlagwein, D., Cecez-Kecmanovic, D. & Cahalane, M. C. (2018). Digital Work and High-Tech Wanderers: Three Theoretical Framings and a Research Agenda for Digital Nomadism, *Australasian Conference on Information Systems*, Sydney.

Woodcock, J. & Graham, M. (2020). *The Gig Economy: A Critical Introductio*. United Kingdom: Polity.

Yazar Beyanı

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: %100

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: %100

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: Ethics committee approval is not applicaple to this study.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.